

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV VÄST RAPPORT 2000:49

ARKEOLOGISK UTREDNING/FÖRUNTERSÖKNING

Två boplatssområden i Tvååker-Ås

Halland, Varbergs kommun,
Tvååkers socken, Tvååkers-Ås 3:12 m.fl.
RAÄ 15, 27–28 och 182–184

Lisbet Bengtsson och Kjell Edvinger

UV VÄST RAPPORT 2000:49

ARKEOLOGISK UTREDNING/FÖRUNDESRÖKNING

Två boplatssområden i Tvååker-Ås

Halland, Varbergs kommun,

Tvååkers socken, Tvååkers-Ås 3:12 m.fl.

RAÄ 15, 27–28 och 182–184

Lisbet Bengtsson och Kjell Edvinger

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Väst
Nygatan 11,
434 23 Kungsbacka
Tel. 0300-339 00
Fax 0300-339 01
www.raa.se

Bildredigering Anders Andersson
Layout Lena Troedson
Tryck/Utskrift Pennon, Göteborg, 2000

Kartor ur allmänt kartmaterial,
© Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3.

© 2000 Riksantikvarieämbetet
UV Väst Rapport 2000:49
ISSN 1404-2029

Innehåll

Inledning och syfte	7
Registrerade fornlämningar	7
Metod och genomförande	9
Fastigheten Tvååkers-Ås 3:10	9
Fastigheten Tvååkers-Ås 3:11	12
Fastigheten Tvååkers-Ås 3:12	13
Fastigheten Tvååkers-Ås 5:3	13
Resultat	14
Sammanfattning	15
Referenser	15
Administrativa uppgifter	16
Figurförteckning	26

Fig. 1. Utdrag ur Topografiska kartan, blad 5B Varberg NO, med det aktuella området markerat som en cirkel fylld med grått raster. Skala 1:50 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2000-11-16.

Inledning och syfte

Med anledning av upprättande av en detaljplan i Tvååkers-Ås, fastigheterna 3:12, 3:14 m.fl. beslutade Länsstyrelsen i Hallands län att en arkeologisk utredning/förundersökning skulle utföras (fig. 1).

Vid de redan registrerade boplatserna utfördes enligt länsstyrelsebeslut förundersökningar, medan det i resten av planområdet genomfördes en arkeologisk utredning. Förundersökningarnas syfte är att begränsa fornlämningarna ytmässigt samt att fastställa deras art och innehåll, bl.a. bevarandegraden. Utifrån den kunskap som erhålls gör länsstyrelsen en ny bedömning huruvida fornlämningen kan tas bort eller skall bevaras. Ytterligare ett syfte är att få underlag för den kostnadsberäkning som skall göras inför en eventuell arkeologisk undersökning.

Den arkeologiska utredningen skall enbart fastställa om fast fornlämning kommer att beröras av det planerade arbetsföretaget. Det betyder att så fort fornlämning påträffas vid utredningen, avbryts arbetet med sökschaktningen.

Initialt utförs båda momenten på ett likartat sätt, d.v.s. sökschakt tas upp inom ett planområde. Vid förundersökningen tas i allmänhet dock tätare med schakt och vid behov schaktas större ytor av för att bättre kunna bedöma fornlämningen.

Då det nu planerade exploateringsområdet endast utgjordes av åker- och betesmark, var sökschaktsgrävning den metod som blev allenarådande. Förutom att bana av matjorden öppnade vi också djupschakt, eftersom det kunde finnas överlagrade och översandade boplatser inom området.

Området var ca 30 ha och utgjordes av åker eller vall (fig. 2). I området fanns 7 registrerade fornlämningar. Utöver de registrerade fornlämningarna fanns bra boplatslägen samt möjlighet att finna översandade och överlagrade boplatser från perioden 10 000–8000 BP. Möjligheten att finna överlagrade boplatser grundar sig på Tore Påsses strandförskjutningskurva för Varberg (Påsse 1990). En viss översandning har dokumenterats vid undersökningar i Breared, ca 3 km norr om nuvarande område.

Registrerade fornlämningar

Uppgifterna nedan om fynd från de registrerade fornlämningarna är hämtade ur Fornminnesregistret, om inte annat anges.

RAÄ 15

Fyndplats för stenyxor, pilspetsar, knackstenar, flintspån samt en sländtrissa.

Enligt en boende på gården, där RAÄ 15 ligger, tog den föregående ägaren till gården, Gustav Gustavsson (?), tillvara fynd från RAÄ 15.

RAÄ 27

Slaggförekomst.

RAÄ 28

Slaggförekomst.

RAÄ 181

Boplats. Ett hundratal slagna flintor tillvaratagna. Senare undersökt och borttagen (1991).

RAÄ 182

Boplats. Slagen flinta tillvaratagen, varav 16 avslag och 7 avslag med retusch varav 2 skrapor (?).

RAÄ 183

Boplats. Flintor tillvaratagen: ett tjugotal avslag, 1 spån, 2 avslag med retusch, 3 sticklar (?), 3 borrar (?), 11 skrapor samt 2 kärnor. Härifrån och från ett anslutande område norr därom, till strax norr om Vare 5:3, har dessutom 10 A-/B-spetsar, skärar, skafthålsyxor, spån och flintavfall samlats in.

Amatörarkeologen Göran Bengtsson har från slänten av RAÄ 183, i det som var plöjt vid vår förundersökning, tagit tillvara tvärpilar, borrarspetsar, kärnyxor och skivyxor. Merparten av materialet var osvullat.

RAÄ 184

Boplats. Slagen flinta som tagits tillvara från lämningen består av ett tjugotal avslag, 4 avslag med retusch samt 1 skrapa (?).

Metod och genomförande

Arbetet utfördes med maskin med vars hjälp matjorden banades av i provschakt. Även djupschakt med syfte att lokalisera överlagrade/översandade fornlämningar grävdes. Vi öppnade sammanlagt 1570 löpmeter schakt och vidgade schakten 16 och 67 till två mindre ytor om sammanlagt ca 60 m² (fig. 3).

Fastigheten Tvååkers-Ås 3:10

På fastigheten 3:10 drogs schakten 69–80 och boplatslämningar påträffades i alla schakt utom 68, 69, 70, 78 och 81. Lämningarna bestod av två härdar, två kokgropar och fyra stolphål. Dessutom fanns ett svart lager (se nedan).

De båda härdarna snittades av maskinen eftersom de framkom i väggen i schakt 74 och schakt 76 (fig. 4). De två kokgroparna hittades i närheten av varandra, i skärningen mellan schakten 71 och 75 samt i skärningen mellan schakten 71 och 76. Ingen av kokgroparna snittades, men rikligt med skärsten förekom i båda. Av stolphålen påträffades ett i norra delen av schakt 73 och resterande tre var spridda i schakt 74. Två av de fyra stolphålen snittades för hand.

I östra delen av fastigheten 3:10 drogs schakten 79 och 80. Dessa ligger i en svacka som visade sig vara ganska sur och fuktig. Skälet till att dra schakt i detta område var se om eventuellt något utkastlager kunde finnas här. Detta blev också fallet då ett ca 0,1 m tjockt, svart, sotigt lager påträffades (fig. 5). Detta lager fortsätter in på fastigheten 3:11, där också keramik påträffades. Det svarta lagret ligger mellan ett övre humöst skikt och ett underliggande sandigt. Området är, som tidigare sagts, vattensjukt och i södra delen av det svarta lagret i schakt 79 påträffades ett täckdike av knytnävsstora stenar. Detta fortsatte också in i det svarta lagret i schakt 65 på fastigheten 3:11.

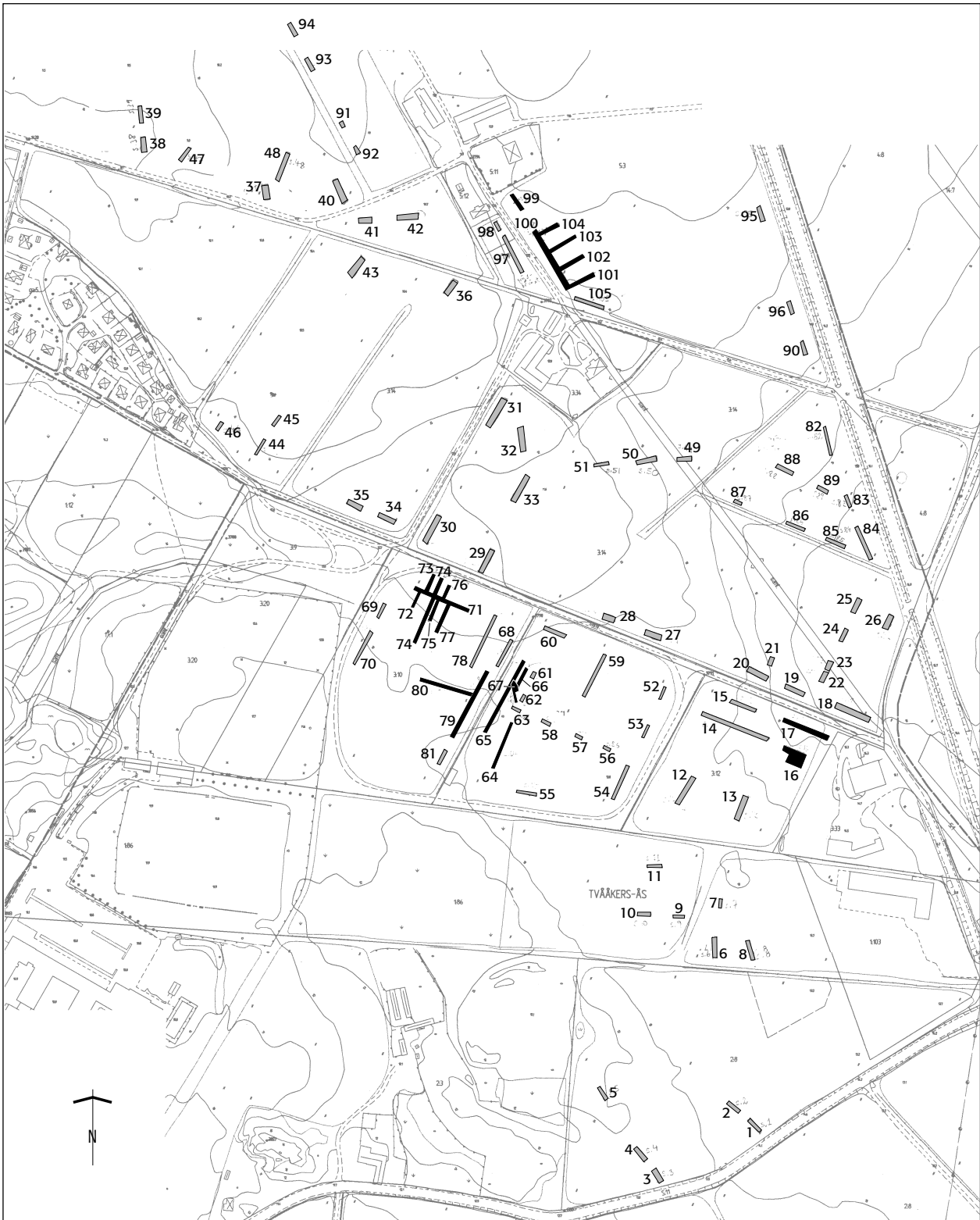

Fig. 3. Översikt över utrednings- och förundersökningsschakt. Tvååkers-Ås 3:12 m.fl. Schakt med anläggningar är svarta, övriga är grå. Skala 1:4000.

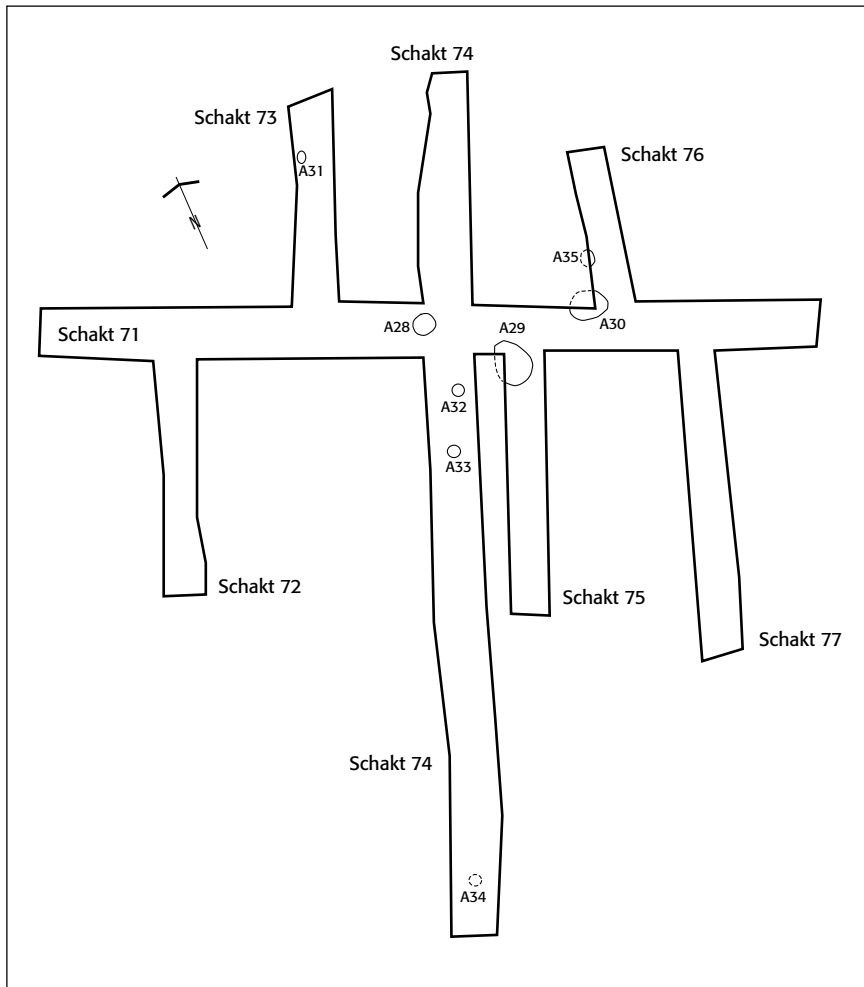

Fig. 4. Schakten 71–77. Detaljskiss.

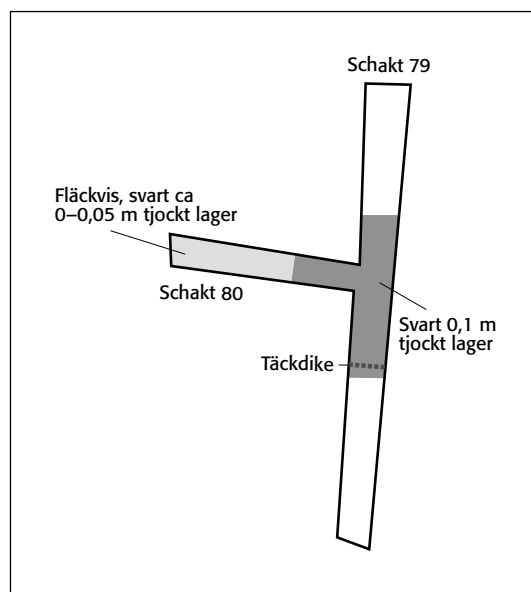

Fig. 5. Schakten 79–80. Detaljskiss.

Fastigheten Tvååkers-Ås 3:11

Inom denna fastighet drogs schakten 52–67. Anläggningarna var koncentrerade till den västra delen av fastigheten i schakten 64–67. Sammanlagt 21 anläggningar framkom, främst i schakt 66 och 67 samt i den ytavbaning som gjordes vid korsningen av dessa båda schakt (fig. 6). Anläggningarna utgjordes främst av stolphål, men också av kokgropar/härdar samt en ränna eller plogspår. I den södra delen av schakt 65 och norra delen av schakt 64 fortsatte det svarta lagret som beskrevs för fastigheten 3:10, schakt 79. I detta svarta skikt påträffades i schakt 65 keramik av bronsålderskaraktär. Även invid A8, ett stolphål i samma schakt, hittades keramik av samma typ.

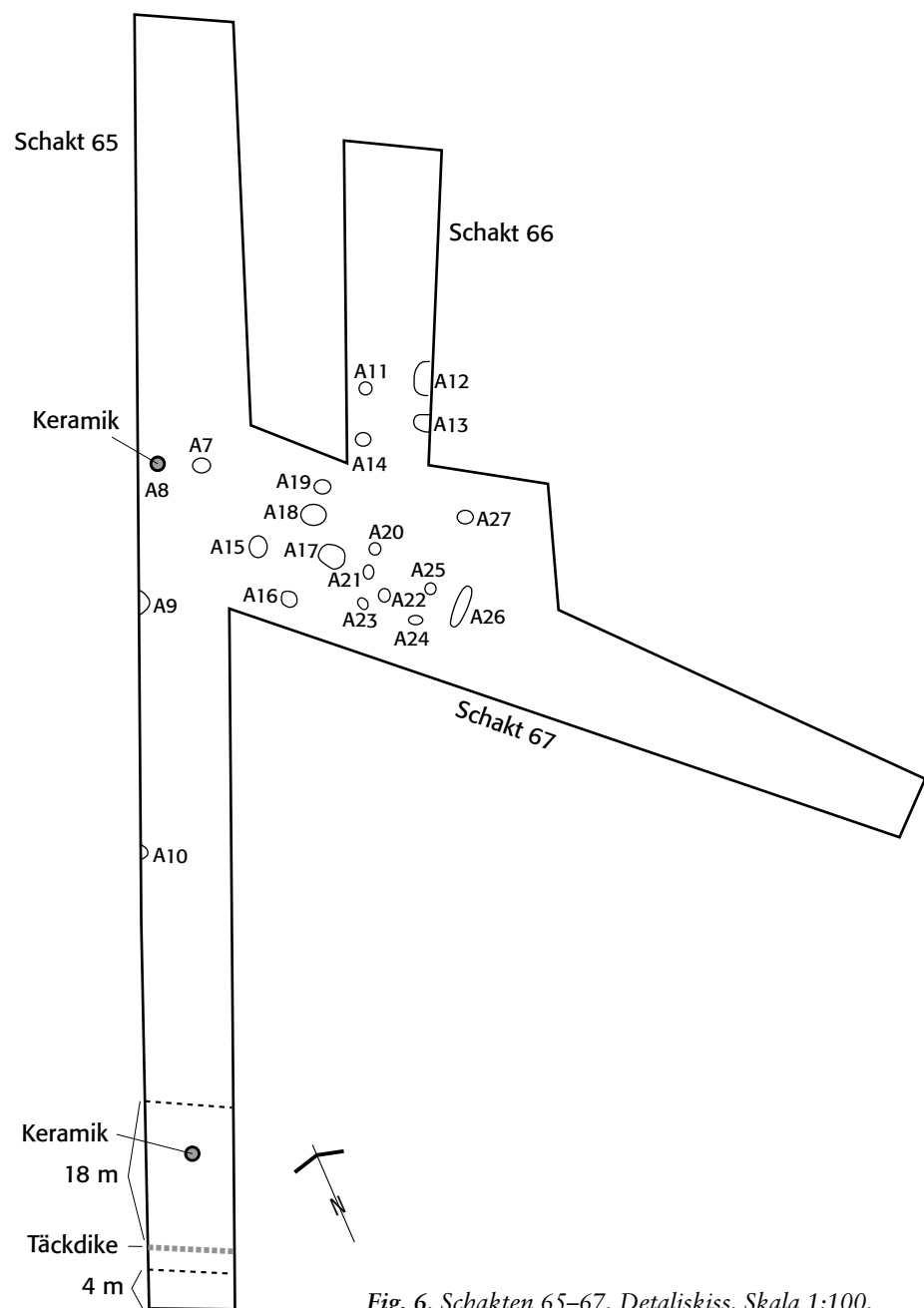

Fig. 6. Schakten 65–67. Detaljskiss. Skala 1:100.

Fastigheten Tvååkers-Ås 3:12

Anläggningarna på fastigheten 3:12 är belägna i den östra delen, närmare bestämt i schakten 16 och 17. Övriga upptagna schakt är 12–15, vilka inte innehöll några anläggningar. Schaktet 16 utvidgades åt söder så att en ca 40 m² stor yta frilades (fig. 7). Denna yta innehöll två kokgropar, två kokgropar/härdar och en möjlig hyddbotten. De två kokgroparna snittades för hand, medan kokgroparna/härdarna fick ligga kvar orörda.

Den anläggning som kan vara en hyddbotten består av en hästskeformad ränna, ca 2×2,5 m (Ö-V) med en öppning åt öster. Rännan är 0,2–0,4 m bred. Denna typ av anläggning har tidigare också tolkats som rotvälta. Senare undersökningar, bl.a. i Breared, har dock visat att många av dessa är just hyddbottnar. Tolkningen kan i detta läge hållas något öppen, men närheten till kokgropar och härdar gör sannolikheten större att det rör sig om en hyddbotten än att det rör sig om en rotvälta. Om det är en hyddbotten, ligger den tidsmässigt förmodligen i senneolitikum eller tidig bronsålder.

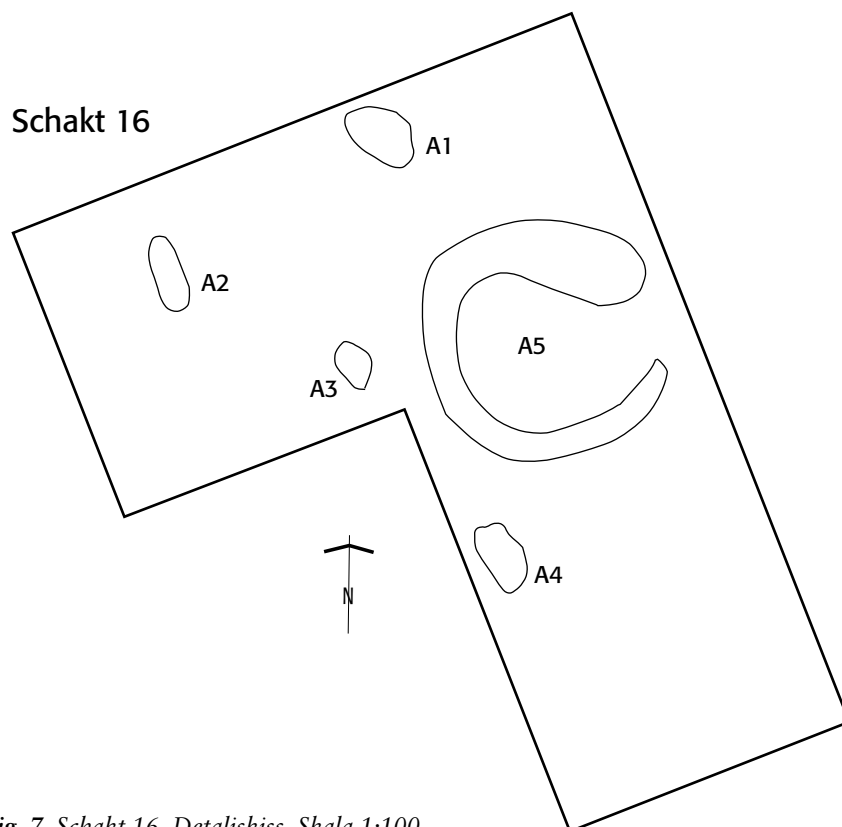

Fig. 7. Schakt 16. Detaljskiss. Skala 1:100.

Fastigheten Tvååkers-Ås 5:3

På denna fastighet drogs schakten 90 samt 95–105. Av dem innehöll schakten 99–104 anläggningar (fig. 8, 9). Dessa låg i den sydvästra delen av fastigheten, mellan två gårdar och ingår i ett registrerat (R)-område med nr 15 i Tvååkers socken. Intill detta område finns RAÄ 27 som beskrivits som en slaggförekomst i trädgården till den norra av de två gårdarna.

Anläggningarna i schakten 99–104 bestod av kokgropar, stolphål, gropar (?) alt. någon härd och en mörkfärgad ränna samt en mörkfärgning med kol-innehåll. Några av stolphålen och groparna var stensatta och kokgroparna innehöll skärvsten. En del av groparna samt en del stolphål var osäkra som anläggningar. Det rådde dock inget tvivel om att detta var en fornlämning. Lämningen visade boplatsspår men kan möjligen också innehålla spår från järnframställning, om man betänker de fynd som tidigare gjorts och som också registrerats i fornminnesregistret. Vid förundersökningen framkom dock inga sådana indikationer. Endast ett stensatt stolphål snittades, medan resterande anläggningar fick ligga kvar orörda.

Kommentar, RAÄ 183, den södra av de två åkrarna med R-markering: generellt sett var det morän under matjorden i höjdläge, medan det var sand under matjorden i slänten väster och sydväst om höjden. Sanden var i många fall finsand, d.v.s. grovmo. Profilskissen som finns på det geologiska kartblad, som täcker delen norr om Träslövsläge beskriver detta *väl* (bladet där Viskan är med, bl.a.). Flintan låg spridd i denna åker. Vi noterade bara ett enda avslag, som var *bränt*. Genomgående låg flintan på höjdpartiet, i själva matjorden. I slänten sydväst och söder om höjdpartiet låg det även enstaka, spridd, slagen flinta (ofta i splitterstorlek) i den allra översta delen av sanden under matjorden. Eventuellt berodde detta helt enkelt på, att flintan plöjts upp ”hårdare” uppe på höjdpartiet. *Möjligen* var härden och härden/kokgropen i schakt 16 rester av en boplats, som haft en utsträckning, som även gått upp över höjdpartiet.

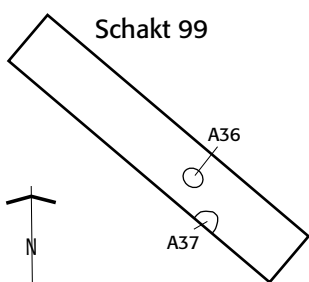

Fig. 8. Schakt 99. Detalskiss. Skala 1:100.

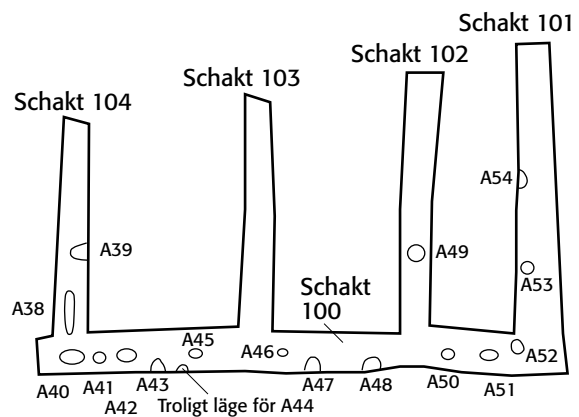

Fig. 9. Schakten 100–104. Detalskiss. Skala 1:100.

Resultat

Vi kunde identifiera två tidigare okända boplatssytor vid schaktningen. Båda dessa ligger i anslutning till tidigare registrerade fornlämningar, RAÄ 27 och RAÄ 183 i Tvååkers socken.

Den ena var belägen öster om RAÄ 15, mellan de två gårdarna och på sydsidan av RAÄ 27.

Den andra var belägen väster och söder om RAÄ 183 och sträckte sig 200–250 m åt nordnordväst utefter en svag höjdrygg. Denna nyupptäckta boplatssyta är främst belägen på fastigheterna Tvååkers-Ås 3:12 och 3:10, men berör också den nordvästra delen av den mellanliggande fastigheten Tvååkers-Ås 3:11.

På boplatssområdena kunde vi konstatera härdar/kokgropar, stolphål och kulturlager. Vid RAÄ 183 påträffades ett utkastlager, beläget i en svacka och samtidigt ett surhål, bestående av kol, sot och keramik. Detta tillhör troligen boplatssens, som ligger på en svag höjdrygg omedelbart norr om utkastlagret.

Sammanfattning

I samband med en detaljplan utförde Riksantikvarieämbetet UV Väst en arkeologisk utredning/förundersökning på fastigheterna Tvååkers-Ås 3:12 m.fl. i Tvååkers socken, Varbergs kommun, Hallands län. Genom fältarbetet framkom två boplatssområden, innehållande stolphål, härdar, mörkfärgningar, utkastlager med keramik samt en eventuell hyddbotten. De är av sådan art, att vi förordar en arkeologisk undersökning, innan marken tas i anspråk för byggnation.

Referenser

Fornminnesregistret

Påsse, T. 1990. *Beskrivning till jordartskartan. Varberg NO. Serie Ae.*
Nr 102. Sveriges Geologiska Undersökning.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-1653-1998.

Länsstyrelsens dnr: 220-15376-97.

Tidsperiod: fältarbete den 14–24 april 1998.

Exploateringsyta: ca 400×800 m.

Undersökt yta: 1570 löpmeter schakt och ca 60 m² yta
i anslutning till ett par av schakten.

Personal: Kjell Edvinger (projektledare), Lisbet Bengtsson
och Bengt Nordqvist.

Belägenhet: Ekonomiska kartan, blad 5B 6h.

Koordinater: x6330,87 y1286,96.

Höjdsystem: Rikets 1970.

*Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-
topografiska arkivet (ATA), Raä, Stockholm:* –.

Fynd: tillvaratogs inte.

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Schaktnr	Längd i m	Bredd i m	Djup i m	Lagerbeskrivning	Anmärkning
1	16	1,5	0,65–0,8	0–0,2: Svart, starkt humös sand. 0,2–0,5: Gulbrun till rostfärgad sand m. 0,05–0,15 m st. stenar. Flammig, m. järnutfällningar. 0,5–0,65/0,8: Gul sand samt rostfärgad sand m. sten 0,05–0,2 m st. stenar o. M. block 0,2–0,4 m st. Flammigt.	I åker, besådd
2	6	1,5	1–1,4	0–0,3: Svart, starkt humös sand m. 0,02–0,15 m st. stenar. 0,3–0,6: Rostfärgad, grusig sand m. 0,02–0,2 m st. stenar. 0,6–1,1: Gulbrun sand m. enst. Stenar 0,02–0,1 m st. 1,1–1,4: Gulbrun, ngt grusig, mjälilig sand. Vatten sipprar ut ur detta skikt.	I åker, besådd
3	9	1,5	0,8	0–0,4: Svart, starkt humös sand m. enst. stenar 0,02–0,08 m st. 0,4–0,75: Brun, grusig sand m. 0,02–0,15 m st. stenar. 0,75–0,8: Gulbrun, hårt packad, grusig sand, flammig; delvis m. järnutfälln.	I åker, besådd
4	10	1,5	0,8–1,9	0–0,3: Svart, starkt humös sand m. enst. Stenar 0,02–0,15 m st. stenar. 0,3–0,65: Gråbrun, flammig, ngt humös, grusig sand m. stenar 0,02–0,15 m st. 0,65–1,9: Gul sand. I den övre delen av skiktet sipprar det ut vatten.	I åker, besådd
5	7	1,5	1,0–1,9	0–0,2: Svart, starkt humös sand. 0,2–0,8: Gul sand. 0,8–1,6: Brungul till gul, ngt mjälilig sand m. stenar 0,1–0,2 m st. o. m. enst. Block 0,2–0,6 m st. Vatten sipprar ut i den övre delen av skiktet. 1,6–1,9: Grå sand m. enst. stenar 0,1–0,2 m st.	I åker, besådd
6	19	1,5	0,55–1,0	0–0,25: Svart, starkt humös sand. 0,25–0,8: Gul sand. 0,8–1,0: Gul, mjälilig sand. Vatten sipprar ut i den övre delen av skiktet.	I åkermark (i vall)
7	7	1,5	0,5–0,6	0–0,25: Svart, starkt humös sand. 0,25–0,5: Gul, grusig sand m. enst. stenar 0,02–0,2 m st. 0,5–0,6: Gul till grå, ngt mjälilig sand, flammig.	I åkermark (i vall)
8	11	1,5	1,0	0–0,25: Svart, starkt humös sand. 0,25–0,55: Mörkbrun, humös sand m. 0,02–0,2 m st. stenar. 0,55–0,9: Gul sand. 0,9–1,0: Grå, ngt mjälilig sand. Vatten sipprar ut i den övre delen av skiktet.	I åkermark (i vall)
9	8	1,5	0,9	0–0,3: Svart, starkt humös sand. 0,3–0,55: Brungul sand. 0,55–0,8: Grusig, stenig sand; gulbrun till rostfärgad; stenarna 0,02–0,2 m st.; med block 0,2–1,2 m st. 0,8–0,9: Gul mo.	I åkermark (i vall). Schakt 9 förlängt <u>ytligt</u> med ytterligare 3 m, in mot åkern. Fynd: ett flintblock, ”naggat” i kanten; skadat av frost (sprucket)
10 (inkl. liten utvidgn.)	19	1,5–3,5	0,4–0,8	0–0,3: Svart, starkt humös sand. 0,3–0,7: Brun till rostfärgad, grusig, stenig sand m. block 0,2–1,1 m st. Stenarna: 0,02–0,2 m st. 0,7–0,8: Brungul sand m. stenar 0,02–0,2 m st. o. enst. block 0,2–0,4 m st.	I åkermark (i vall). A55: grop, sentida? (luktade illa)
11	12	1,5	0,6	0–0,25: Gråsvart, starkt humös sand. 0,25–0,5: Rostfärgad sand m. enst. stenar 0,05–0,15 m st. Orsten längs nedre delen av skiktet. 0,5–0,6: Brungul sand m. enst. stenar, 0,05–0,1 m st.	I åkermark (i vall)

Schaktnr	Längd i m	Bredd i m	Djup i m	Lagerbeskrivning	Anmärkning
12	12	1,5	0,4–0,5	0–0,25: Gråsvart, starkt humös sand. 0,25–0,45: Brun till rostfärgad sand. 0,45–0,5: Gulgrå sand.	I åkermark (i vall). Fynd: i övergången mellan lager 2 och 3: spridda flintavslag, varav en del svallade. A56: stolphål (?), snittat
13	22	1,5	1,5	0–0,3: Gråsvart, starkt humös sand. 0,3–1,0: Brungul sand, skiktad. 1,0–1,15: Brungul till rostfärgad, grusig sand m. (lite) orsten. Vatten sipprar ut ur detta skikt. 1,15–1,5: Blågrå, ngt lerig sand m. enst. block 0,2–0,4 m st.	I åkermark (i vall). Fynd: i lager 2, huvudsakl. i dess översta del: avslag av flinta, varav merparten svallad
14	44	1,5	0,6	0–0,25: Gråsvart, starkt humös sand. 0,25–0,6: Gulbrun till rostfärgad, flammig sand.	I åkermark (i vall)
15	14	1,5	0,6–0,7	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,5: Gråsvart, starkt humös sand. 0,5–0,6: Rostfärgad sand. 0,6–0,7: Brungul sand.	I åkermark (i vall). Fynd: enst. flinta
16 (inkl. yta)	8	4–10	0,45–0,55	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,55: Rostfärgad sand.	I åkermark (i vall). Anlägg.-ar: A1: kokgrop A2: kokgrop A3: hård/kokgrop A4: hård/kokgrop A5: hyddbotten? Fynd: spridd flinta, enst., slagen
17	31	1,5	0,25–0,65	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,65: Rostfärgad till gulbrun sand m. ”fläckvis” liggande stenar 0,02–0,2 m st. Berg el. stort block går upp till nära ytan i mitten av schaktet.	I åkermark (i vall). Fynd: spridd, enst. flinta, slagen. Anlägg.: A6: grop
18	28	1,5	0,4–0,9	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand m. stenar 0,02–0,2 m st. 0,3–0,6: Brun till rostfärgad, ngt humös, stenig morän. 0,6–0,9: Brungul, stenig morän.	I plöjd åker
19	8	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul morän.	I plöjd åker
20	15	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul sand.	I plöjd åker
21	10	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul morän.	I plöjd åker. A57: sotfläck
22	4	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul morän.	I plöjd åker
23	4	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul morän.	I plöjd åker
24	6	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul morän.	I plöjd åker
25	4	1,5	0,6–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,8: Rostfärgad till brungul morän.	I plöjd åker
26	7	1,5	0,6–1,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–1,5: Rostfärgad till brungul sand.	I plöjd åker
27	7	1,5	0,45	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,45: Brungul till rostfärgad, flammig sand.	I åker, gräsbeväxt
28	3	1,5	0,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,5: Brungul till rostfärgad, flammig sand. Vatten trängde upp.	I åker, gräsbeväxt
29	12	1,5	0,4–0,55	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad sand. 0,4–0,55: Brungul sand. Vatten trängde upp.	I åker, gräsbeväxt

Schaktnr	Längd i m	Bredd i m	Djup i m	Lagerbeskrivning	Anmärkning
30	10	1,5	0,7–0,75	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,45: Rostfärgad sand. 0,45–0,75: Brungul sand. Vatten trängde upp.	I åker, gräsbeväxt. Fynd: lager 1: slagen flinta
31	15	1,5	0,45–0,75	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,45: Rostfärgad sand med orsten. 0,45–0,75: Brungul sand.	I åker, gräsbeväxt
32	13	1,5	0,6–0,75	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,6: Rostfärgad sand med orsten. 0,6–0,75: Brungul till rostfärgad sand, flammig.	I åker, gräsbeväxt
33	11	1,5	0,5–0,6	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,6: Brungul sand. Vatten trängde upp.	I åker, gräsbeväxt
34	5	1,5	0,6	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,6: Rostfärgad, ngt grusig sand med orsten.	I åker, gräsbeväxt
35	8	1,5	0,55–0,6	0–0,4: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,4–0,6: Rostfärgad sand, hårt packad.	I åker, gräsbeväxt
36	6	1,5	0,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand, flammig, m. enst. stenar 0,02–0,2 m st. Vatten trängde upp.	I åker, gräsbeväxt
37	13	1,5	0,5–1,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,35: Rostfärgad sand. 0,35–1,5: Gulgrå sand. Vatten trängde upp.	I åker, gräsbeväxt
38	? (trol. ca 10 m)	1,5	0,5–1,3	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad sand. 0,4–0,55: Blålera i klumpar och brungul, mjällig sand. 0,55–0,8: Brungul sand m. inslag av blålera. Sanden var mellansand till grovsand. Vatten sipprade fram i detta skikt. 0,8–1,3: Brungul, sandig lera.	I åker, gräsbeväxt. Detta var det första schaktet (av S1–S38) s. haft så pass grov sand. Tolkn. (av LB): lager 4 är ett mellanskikt, mellan två lager m. huvudsakl. lera. Transgres- sion är den troligaste förklaringen
39	5	1,5	0,6	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,4: Gulbrun till rostfärgad sand, flammig. 0,4–0,6: Brungul, sandig mjäla.	I åker, gräsbeväxt
40	8	1,5	0,5–0,85	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,45: Brungul till rostfärgad sand, flammig. 0,45–0,85: Gulgrå sand.	I åker, gräsbeväxt
41	13	1,5	0,45–0,8	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,6: Gulgrå sand, strimmig. 0,6–0,8: Brungul sand m. enst. stenar 0,05–0,2 m st.	I åker, gräsbeväxt
42	4	1,5	0,5	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,5: Gulgrå sand m. enst. stenar 0,05–0,2 m st. o. m. enst. block 0,2–0,3 m st.	I åker, gräsbeväxt
43	7	1,5	0,4–0,5	0–0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2–0,5: Brungul, grusig sand m. stenar 0,02–0,2 m st.	I åker, gräsbeväxt
44	15	1,5	0,6	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,6: Rostfärgad sand.	I åker, gräsbeväxt
45	6	1,5	0,6	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,6: Rostfärgad sand.	I åker, gräsbeväxt
46	9	1,5	0,6	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,6: Rostfärgad sand.	I åker, gräsbeväxt
47	10	1,5	1,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad sand. 0,4–0,55: Lera. 0,55–0,8: Sand. 0,8–1,5: Lera.	I åker, gräsbeväxt

Schaktnr	Längd i m	Bredd i m	Djup i m	Lagerbeskrivning	Anmärkning
48	23	1,5	1,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,4: Rostfärgad sand. 0,4-0,55: Lera. 0,55-0,65: Torv. 0,65-1,5: Lera.	I åker, gräsbeväxt
49	11	1,5	0,6	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,6: Rostfärgad till brungul morän.	I åker, gräsbeväxt
50	14	1,5	0,6	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,6: Rostfärgad till brungul morän.	I åker, gräsbeväxt
51	8	1,5	0,6	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,6: Rostfärgad till brungul morän.	I åker, gräsbeväxt
52	9	1,5	0,3-0,4	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,4: Brungul sand.	I åker
53	9	1,5	0,35	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,35: Brungul till rostfärgad sand.	I åker
54	25	1,5	0,4	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,4: Brungul sand m. enst. stenar 0,05-0,15 m st.	I åker. Fynd: 1 flintavslag i ytan av lager 2
55	14	1,5	0,35	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,35: Brungul till rostfärgad sand, flammig.	I åker
56	4	1,5	0,4	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,4: Rostfärgad, ngt grusig sand.	I åker
57	5	1,5	0,35	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,35: Rostfärgad, grusig sand.	I åker
58	7	1,5	0,3	0-0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2-0,3: Rostfärgad, grusig sand m. stenar 0,02-0,07 m st.	I åker
59	32	1,5	0,35	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,35: Rostfärgad, grusig sand m. stenar 0,02-0,07 m st.	I åker
60	16	1,5	0,45	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,45: Rostfärgad, grusig sand.	I åker
61	4	1,5	0,45	0-0,35: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,35-0,45: Brungul, ngt grusig sand.	I åker
62	4	1,5	0,45	0-0,35: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,35-0,45: Brungul, grusig, stenig sand. Stenarna: 0,02-0,2 m st.	I åker
63	7	1,5	0,45	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,45: Brungul, ngt grusig sand m. enst. stenar 0,02-0,1 m st.	I åker
64	37	1,5	0,45 (samt en mindre del till 1,5)	0-0,35: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,35-...: Rostfärgad till brungul sand. Svart, torvig, humös sand - 0,1 m mäktigt - mellan lager 1 o. 2 i ett parti i NV änden av schaktet, i svagt markerad sänka. Trol. har det runnit vatten där. "Kulturpåverkat" lager?	I åker. Fynd: slagen flinta i ploglagret
65	56	1,5	0,3-0,35	0-0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2-0,35: Brungul till rostfärgad, grusig sand m. sten 0,02-0,1 m st. Svart, torvig, humös sand - 0,1 m mäktigt - mellan lager 1 o. 2 i ett parti i SV änden av schaktet, i svagt markerad sänka. Motsvarar det svarta lagret i schakt 64.	I åker. A7: stolphål, stenskott A8: stolphål A9: stolphål? A10: stolphål? Fynd: keramik, ett fragm., i det svarta lagret
66	13	1,5	0,3	0-0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2-0,3: Brungul till rostfärgad, grusig sand m. sten 0,02-0,1 m st.	I åker. A11: stolphål? A12: grop? A13: stolphål/grop? A14: stolphål?

Schakt nr	Längd i m	Bredd i m	Djup i m	Lagerbeskrivning	Anmärkning
67 (inkl. yta)	11	1,5–4,0	0,35	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,35: Brungul till rostfärgad, grusig sand m. sten 0,02–0,1 m st.	I åker. A15: kokgrop/härd A16: grop/stolphål A17: kokgrop, trol. A18: stolphål, stenskott? A19: stolphål? A20: stolphål? A21: stolphål? A22: stolphål? A23: stolphål, stenskott? A24: stolphål? A25: stolphål? A26: plogspår?, annars ränna A27: stolphål?
68	19	1,5	0,3	0–0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2–0,3: Därunder rostfärgad, grusig sand.	I åker
69	12	1,5	0,35	0–0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25–0,35: Rostfärgad, grusig sand m. stenar 0,02–0,2 m st.	I åker
70	24	1,5	0,35–0,7	0–0,2/0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2/0,3–0,35/0,5: Rostfärgad, stenig morän. 0,35/0,5–0,7: Brungul morän.	I åker. De tunnare lagren: i N änden av schaktet
71	39	1,5	0,7	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,5: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,5–0,7: Rostfärgad till brungul, ngt grusig sand.	I åker. A28: härd A29: se S75 A30: kokgrop
72	12	1,5	0,45	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,4–0,45: Rostfärgad till brungul, ngt grusig sand.	I åker
73	13	1,5	0,55	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,4–0,55: Brungul till rostfärgad, ngt grusig sand.	I åker. A31: stolphål?
74	47	1,5	0,3–0,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,4–0,5: Brungul till rostfärgad, ngt grusig sand.	I åker. A28: se S71 A32: stolphål? A33: stolphål? A34: stolphål?
75	15	1,5	0,45	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,4–0,45: Brungul till rostfärgad, ngt grusig sand.	I åker. A29: kokgrop
76	11	1,5	0,45	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,4: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,4–0,45: Brungul till rostfärgad, ngt grusig sand.	I åker. A30: se S71 A35: härd
77	22	1,5	0,4	0–0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2–0,3: Rostfärgad, ngt grusig sand. 0,3–0,4: Brungul till rostfärgad, ngt grusig sand.	I åker
78	39	1,5	0,5	0–0,35: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,35–0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
79	52	1,5	0,3–0,45	0–0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2–0,45: Rostfärgad till brungul, grusig sand. Svart, torvig, humös sand – 0,1 m mäktigt – mellan lager 1 o. 2 i ett parti i mitten av schaktet. Motsvarar det svarta lagret i schakt 64.	I åker
80	36	1,5	0,45	0–0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2–0,45: Rostfärgad till brungul, grusig sand. Svart, torvig, humös sand – 0,1 m mäktigt – mellan lager 1 o. 2 i ett parti i den del av schaktet, s. ansluter till schakt 79. I resten av schaktet syntes det fläckvis o. var 0–0,05 m mäktigt. Motsvarar det svarta lagret i schakt 64.	I åker
81	11	1,5	0,3	0–0,2: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,2–0,3: Morän.	I åker
82	20	1,5	0,5	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker

Schaktnr	Längd i m	Bredd i m	Djup i m	Lagerbeskrivning	Anmärkning
83	8	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
84	25	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
85	13	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
86	14	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
87	5	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
88	12	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
89	7	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
90	10	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker
91	4	1,5	1,2	0-0,25: Ljust rödbrun, humös, mjälilig sand. 0,25-0,5: Gul, grusig sand. 0,5-0,65: Rödsvart, lerig torv. 0,65-0,8: Brun, torvig sand. 0,8-1,2: Grå, lerig sand.	I åker
92	5	1,5	0,5	0-0,25: Ljust rödbrun, humös, mjälilig sand. 0,25-0,35: Rödsvart, lerig torv. 0,35-0,5: Grå, stenig sand.	I åker
93	7	1,5	0,35	0-0,25: Ljust rödbrun, humös, mjälilig sand. 0,25-0,35: Rödgul till grå, flammig sand.	I åker
94	9	1,5	0,6-1,5	0-0,35: Ljust rödbrun, humös, mjälilig sand. 0,35-0,55: Rödgul till grå, flammig sand. 0,55-0,8: Rödgul, grusig sand. 0,8-1,5: Grå, lerig sand.	I åker
95	10	1,5	0,5	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker. Igenlagt vid besiktning
96	8	1,5	0,5	0-0,25: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,25-0,5: Rostfärgad till brungul, grusig sand.	I åker. Igenlagt vid besiktning
97	30	1,5	0,35	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,35: Rostfärgad morän.	I åker, gräsbeväxt
98	7	1,5	0,35	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,35: Rostfärgad morän.	I åker, gräsbeväxt
99	13	1,5	0,5	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,5: Rostfärgad sand.	I åker. A36: grop? A37: stensatt grop?, sentida?
100	49	1,5	0,35	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,35: Rostfärgad morän.	I åker. A40: kokgrop A41: stolphål? A42: grop? A43: grop? A44: grop? A45: stolphål, stenskott A46: stolphål? A47: kokgrop? A48: grop/hård? A50: stolphål? A51: stolphål? A52: stolphål?
101	28	1,5	0,35	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,35: Rostfärgad morän i den del av schaktet, som vetter åt S100; i den övriga delen av schaktet brungul sand.	I åker. A53: stolphål? A54: mörkfärgn. m. kol
102	26	1,5	0,35	0-0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3-0,35: Rostfärgad morän i den del av schaktet, som vetter åt S100; i den övriga delen av schaktet brungul sand.	I åker. A49: kokgrop?

<i>Schaktnr</i>	<i>Längd i m</i>	<i>Bredd i m</i>	<i>Djup i m</i>	<i>Lagerbeskrivning</i>	<i>Anmärkning</i>
103	25	1,5	0,35	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,35: Rostfärgad morän i den del av schaktet, som vetter åt S100; i den övriga delen av schaktet brungul sand.	I åker
104	23	1,5	0,35	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,35: Rostfärgad morän i den del av schaktet, som vetter åt S100; i den övriga delen av schaktet brungul sand.	I åker. A38: ränna A39: grop?
105	20	1,5	0,35	0–0,3: Mörkbrun, starkt humös sand. 0,3–0,35: Rostfärgad morän.	I åker

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl.nr	Typ	Storlek i m	Djup i m	Läge	Anmärkning
A1	kokgrop	1x0,6	0,3	S16	Snittad. M. sot o. skörbr. stenar
A2	kokgrop	0,7	0,3	S16	Snittad. Distinkt o. rund i formen, fylld m. tät packade stenar
A3	hård/kokgrop			S16	Inte snittad
A4	hård/kokgrop			S16	Inte snittad
A5	hyddbotten?			S16	Inte snittad. Annars trol. rotvälta
A6	grop	0,5	0,3	S17	Snittad
A7	stolphål, stenskott			S65	Snittat
A8	stolphål			S65	Snittat
A9	stolphål?			S65	Snittat. Distinkt färg. Gick in i schaktväggen
A10	stolphål?			S65	Snittat. Gick in i schaktväggen
A11	stolphål?			S66	Inte snittat. Distinkt färg
A12	grop?			S66	Inte snittad. Distinkt färg
A13	stolphål/grop?			S66	Inte snittad. Distinkt färg. Gick in i schaktväggen
A14	stolphål?			S66	Inte snittat. Distinkt färg
A15	kokgrop/hård			S67	Inte snittad
A16	grop/stolphål			S67	Snittad
A17	kokgrop, trol.			S67	Inte snittad. Mkt sten i. Om inte kokgrop: trol. hård
A18	stolphål, stenskott?			S67	Inte snittat. Distinkt färg
A19	stolphål?			S67	Inte snittat. Diffust
A20	stolphål?			S67	Inte snittat. Diffus
A21	stolphål?			S67	Inte snittat. Diffust
A22	stolphål?			S67	Inte snittat. Distinkt färg
A23	stolphål, stenskott?			S67	Inte snittat
A24	stolphål?			S67	Diffust
A25	stolphål?			S67	Inte snittat. Distinkt färg
A26	plogspår?			S67	Snittat i kanten. Om inte plogspår: ränna
A27	stolphål?			S67	Inte snittat. Distinkt färg
A28	hård			S71 + S74	Snittad m. maskin (korsande schakt)
A29	kokgrop			S75 + S71	Inte snittad. "Stor", m. mkt skörbr. sten
A30	kokgrop			S71 + S76	Inte snittad. "Stor", m. mkt skörbr. sten
A31	stolphål?			S73	Inte snittad
A32	stolphål?			S74	Snittad
A33	stolphål?			S74	Snittad
A34	stolphål?			S74	Inte snittad
A35	hård			S76	Snittad m. maskin (syntes i schaktväggen)
A36	grop?			S99	Inte snittad. Distinkt färg. Fynd: 1 flintavslag i ytan av A36
A37	stensatt grop?, sentida?			S99	Distinkt i färg och steninnehåll. Gick in i schaktväggen
A38	ränna	4x0,2-0,4		S104	Ett smalt snitt lagt. Distinkt i färg. Bedömd <u>inte</u> vara plogspår
A39	grop?			S104	Inte snittad. Distinkt i färg
A40	kokgrop			S100	Inte snittad. Distinkt i färg samt skörbr. sten
A41	stolphål?			S100	Inte snittat. Distinkt i färg
A42	grop?			S100	Inte snittad. Distinkt i färg

<i>Anl.nr</i>	<i>Typ</i>	<i>Storlek i m</i>	<i>Djup i m</i>	<i>Läge</i>	<i>Anmärkning</i>
A43	grop?			S100	Inte snittad. Distinkt i färg. Gick in i schaktväggen
A44	grop?			S100	Inte snittad. Distinkt i färg. Gick in i schaktväggen
A45	stolphål, stenskott			S100	Snittat
A46	stolphål?			S100	Inte snittat. Distinkt i färg
A47	kokgrop?			S100	Inte snittad. Distinkt i färg o. m. skörbr. sten
A48	grop/hård?			S100	Inte snittad. Distinkt i färg. Gick in i schaktväggen
A49	kokgrop?			S102	Inte snittad. Distinkt i färg o. m. sten, ev. skörbr.
A50	stolphål?			S100	Inte snittat. Distinkt i färg
A51	stolphål?			S100	Inte snittat. Distinkt i färg
A52	stolphål?			S100	Inte snittat. Distinkt i färg
A53	stolphål?			S101	Inte snittat. Distinkt i färg
A54	mörkfärgn. m. kol			S101	Ev. inte en anläggning.
A55	Grop, sentida?			S10	Luktade illa (obs. lukten är alt. fr. insipprande havsvatten; tånglukta)
A56	Stolphål?			S12	Snittat
A57	Sotfläck	0,6x0,8		S21	

Figurförteckning

<i>Fig. 1. Utdrag ur Topografiska kartan, blad 5B Varberg NO, med det aktuella området markerat som en cirkel fylld med grått raster. Skala 1:50 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2000-11-16..</i>	6
<i>Fig. 2. Utdrag ur Ekonomiska kartan, blad 5B 6h, med det aktuella utrednings-/förundersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2000-11-16.</i>	8
<i>Fig. 3. Översikt över utrednings- och förundersökningsschakten. Tvååkers-Ås 3:12 m.fl. Schakt med anläggningar är svarta, övriga är grå. Skala 1:4000.</i>	10
<i>Fig. 4. Schakten 71–77. Detaljskiss.</i>	11
<i>Fig. 5. Schakten 79–80. Detaljskiss.</i>	11
<i>Fig. 6. Schakten 65–67. Detaljskiss. Skala 1:100.</i>	12
<i>Fig. 7. Schakt 16. Detaljskiss. Skala 1:100.</i>	13
<i>Fig. 8. Schakt 99. Detaljskiss. Skala 1:100.</i>	14
<i>Fig. 9. Schakten 100–104. Detaljskiss. Skala 1:100.</i>	14

I samband med detaljplan utförde Riksantikvarieämbetet UV Väst en arkeologisk utredning/förundersökning på fastigheterna Tvååkers-Ås 3:12 m.fl. i Tvååkers socken, Varbergs kommun, Hallands län. Genom fältarbetet framkom två boplatssområden, innehållande stolphål, härdar, mörkfärgningar, utkastlager med keramik samt en eventuell hyddbotten.

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar